

ROZHODOVACÍ PRAXE SOUDNÍHO DVORA EU S DOPADY NA TRESTNÍ PRÁVO, EVROPSKÝ VEŘEJNÝ ŽALOBCE

Trestní právo (hmotné a procesní) v
evropském prostředí (9.5. 2022)

Prof. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D., DSc.

SOUDNÍ DVŮR EVROPSKÉ UNIE

- Jeden ze základních orgánů EU
- Nejde o trestní soud
- Sídlo: **Lucemburk**
- **Postavení** ESD upraveno:
 - V čl. 35 Smlouvy o EU – fakultativní působnost ESD
 - V čl. 19 a 251 a násl. Smlouvy o fungování EU – Soudní dvůr se skládá ze Soudního dvora, Tribunálu a specializovaných soudů. Zajišťuje dodržování práva při výkladu a provádění Smluv.
- Jednou jeho funkcí je **funkce ústavního soudu ES/EU**, neboť:
 - Interpretuje závazným způsobem principy komunitárního práva, rozhoduje o otázkách vztahů mezi členskými státy a orgány EU, o kompetenčních sporech v rámci EU, o otázkách souladu komunitárních aktů se základními smlouvami a s obecnými právními zásadami, o otázkách ochrany základních práv a svobod.

SOUDNÍ DVŮR EVROPSKÉ UNIE

- **Čl. 35 odst. 1 Smlouvy o EU** - Pravomoc rozhodovat o **předběžných otázkách**, týkajících se:
 - platnosti a výkladu rámcových rozhodnutí,
 - platnosti a výkladu rozhodnutí,
 - výkladu úmluv uzavřených podle této smlouvy,
 - platnosti a výkladu opatření k jejich provedení, za podmínky, že členský stát uzná prohlášením učiněným při podpisu Amsterdamské smlouvy nebo kdykoli později pravomoc Soudního dvora rozhodovat o těchto předběžných otázkách.

SOUDNÍ DVŮR EVROPSKÉ UNIE

- **Čl. 267 Smlouvy o fungování EU**
- Oddíl 5 (čl. 251 a násl. Smlouvy o fungování EU) – podrobnosti fungování ESD
- Čl. 267 Smlouvy o FEU – ESD má **pravomoc rozhodovat o předběžných otázkách**, týkajících se:
 - Výkladu smluv
 - Platnosti a výkladu aktů přijatých orgány, institucemi nebo jinými subjekty Unie.

SOUDNÍ DVŮR EVROPSKÉ UNIE

- **Vyvstane-li taková otázka před soudem členského státu:**
 - může tento soud, považuje-li rozhodnutí o této otázce za nezbytné k vynesení svého rozsudku, požádat SD o rozhodnutí o této otázce.
 - jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, je tento soud povinen obrátit se na SD
 - při jednání, které se týká osoby ve vazbě, rozhodne Soudní dvůr Evropské unie v co nejkratší lhůtě.

EVROPSKÝ SOUDNÍ DVŮR

➤ Čl. 276 Smlouvy o FEU:

- Při výkonu svých pravomocí týkajících se ustanovení části třetí hlavy V kapitol 4 a 5 o prostoru svobody, bezpečnosti a práva **nemá Soudní dvůr Evropské unie** pravomoc přezkoumávat platnost nebo **přiměřenost operací prováděných policií nebo jinými donucovacími orgány členského státu**, ani rozhodovat o výkonu odpovědnosti členských států za udržování veřejného pořádku a ochranu vnitřní bezpečnosti.

§ 9A TRESTNÍHO ŘÁDU

- vložen novelou č. 539/2004 Sb.
- **Na ESD se může obrátit s předběžnou otázkou jakýkoli trestní soud v České republice.**
- Je třeba vydat **rozhodnutí o přerušení řízení.**
- Rozhodnutí Soudního dvora o předběžné otázce je pak **závazné** pro všechny orgány činné v trestním řízení.

Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie v trestních věcech

CASATI, Č. 203/80

- Trestní právo hmotné a procesní jsou oblasti, které jsou v kompetenci členských států, avšak komunitární právo vytváří určité meze této kompetenci členských států. Právní předpisy v trestně právní oblasti nesmí být diskriminační vůči osobám, kterým komunitární právo zaručuje právo stejného zacházení a nesmí omezovat základní svobody zaručené komunitárním právem.

IAN WILLIAM COWAN, Č. 186/87

- spor o odškodnění za zranění způsobená při násilném přepadení občana UK ve FR. FR MF - odškodné se vyplácelo pouze FR státním občanům, držitelům trvalého pobytu v FR či cizím státním příslušníkům státu, který recipročně poskytuje stejná plnění na základě smlouvy s Francií.
- právo na stejné zacházení vyplývá přímo z komunitárního práva a nemůže záviset na existenci reciproční smlouvy

DONATELLA CALFA, Č. C-348/96

- občanka IT odsouzená k doživotnímu vyhoštění z území Řecka za drogovou TČ
- Usvědčení z trestného činu však nezakládá samo o sobě možnost pachatele z území vyhostit. Je třeba dále prokázat ohrožení veřejného pořádku a bezpečnosti.

HÜSEYİN GÖZÜTOK, Č. C-187/01

- občan Turecka, který žil v Nizozemí a provozoval tzv. „coffee-shop“, ve kterém byly kromě kávy nabízeny i omamné látky.
- v souladu s nizozemským TZ bylo trestní stíhání proti němu zastaveno SZ po zaplacení pokuty.
- KS v Cáchách v srpnu 1997 zastavil trestní stíhání proto, že podle čl. 54 SPÚ jsou německé orgány vázány pravomocným rozhodnutím nizozemských orgánů o stejném skutku. SZ se odvolal k zemskému soudu v Kolíně, který se obrátil na ESD.

KLAUS BRÜGGE, Č. C-385/01

- Občan SRN obviněn belgickým SZ pro úmyslné napadení belgické občanky.
- Pro stejný skutek byl muž stíhán i německým SZ, který mu nabídl mimosoudní vyrovnání spojené s platbou 1 000 DEM. Obviněný toto přijal a trestní stíhání v Německu bylo zastaveno.
- Otázka BE soudu: lze pravomocné rozhodnutí o zastavení trestního stíhání provedené SZ bez intervence soudu považovat za ekvivalentní „pravomocnému odsouzení“ podle čl. 54 SPÚ?

ODPOVĚĎ ESD

- Ve svém rozsudku Soudní dvůr rozhodl, že zásada *ne bis in idem* stanovená v čl. 54 SPÚ se vztahuje i na případy, kdy je trestní stíhání zastaveno státním zástupcem členského státu poté, co obviněný splnil jisté povinnosti a co zejména zaplatil částku stanovenou státním zástupcem.
- používáním zásady *ne bis in idem* v oblasti policejní a soudní spolupráce v trestních věcech není dle SPÚ podmíněno harmonizací nebo aproximací trestního práva členských států.
- V odst. 33 rozsudku Soudní dvůr výslovně uvedl: „Za těchto okolností, ať už je zásada *ne bis in idem* zakotvená v čl. 54 SPÚ používána na řízení, která vylučují další trestní stíhání (bez ohledu na to, zda je do nich zapojen soud), nebo na soudní rozhodnutí, nezbytným důsledkem je, že členské státy vzájemně důvěřují svým systémům trestního soudnictví a že každý z nich uznává trestní právo účinné v jiném členském státu, i když by byl výsledek při použití vlastního práva jiný.“

MARIO FILIMENO MIRAGLIA, Č. C-469/03

- převážel z Nizozemí do Itálie tvrdé drogy
- NL zastavilo trestní stíhání, neboť IT vedla stíhání pro tentýž skutek a poté odmítlo poskytnout IT právní pomoc v této věci
- pokud bylo trestní řízení v jednom státě ukončeno bez rozhodnutí ve věci (uložení jakékoli sankce), pouze z důvodu, že bylo zjištěno, že trestní řízení ve stejné věci již zahájil i jiný stát závazný SPÚ, není toto rozhodnutí o zastavení překážkou věci rozhodnutí ve smyslu čl. 54 SPÚ.

MARIA PUPINO, Č. C-105/03

- poprvé Evropský soudní dvůr požádán o výklad rámcového rozhodnutí přijatého na základě článků 31 a 34 odst. 2 písm. b) smlouvy o EU, a to rámcového rozhodnutí 2001/220/JAI Rady ze dne 15. března 2001 týkajícího se statutu obětí v rámci trestních řízení
- výklad národního práva v souladu s rámcovým rozhodnutím je možný jen do té míry, do jaké činí vnitrostátní právo takový výklad možným.

Evropský veřejný žalobce v Lisabonské smlouvě

Evropský veřejný žalobce („státní zástupce“) v Lisabonské smlouvě (čl. 86 konsolidovaného znění Smlouvy o EU a Smlouvy o fungování EU)

- „Pro boj proti trestným činům poškozujícím nebo ohrožujícím finanční zájmy Unie **může Rada** zvláštním legislativním postupem formou nařízení vytvořit z Eurojustu **Úřad evropského veřejného žalobce**. Rada rozhoduje jednomyslně po obdržení souhlasu Evropského parlamentu.“
- (ochrana finančních zájmů EU, boj proti závažné přeshraniční trestné činnosti)

ORGANIZACE A PŮSOBNOST – MOŽNÁ ŘEŠENÍ:

- 1) **Corpus Juris** (projekt Evropského parlamentu a Evropské komise)
- 2) **Zelená kniha** o trestněprávní ochraně finančních zájmů ES a zřízení Evropského veřejného žalobce (Evropská komise)
- 3) **Návrh Komise na zavedení EVŽ**
- 4) **Nařízení Rady**

2. Corpus Juris (studie o možnosti sjednocení trestního práva členských států EU)

- Úřad evropského veřejného žalobce by podle Corpus Juris měl být orgánem Evropských společenství, **odpovědným za vyšetřování, trestní stíhání, podání obžaloby, zastupování obžaloby v hlavním líčení a výkon rozsudků týkajících se taxativně definovaných trestných činů proti financím Evropských společenství.**
- Měl by být orgánem **nezávislým** jak na národních orgánech, tak na orgánech Společenství.
- Úřad evropského veřejného žalobce je podle Corpus Juris personálně tvořen **ředitelem Úřadu evropského veřejného žalobce**, jehož úřad by sídlil v Bruselu a dále z **Evropských delegovaných veřejných žalobců**, jejichž úřady by byly zřízeny v hlavních městech členských států, nebo v jakémkoli jiném městě, kde zasedá příslušný národní soud.

2. Corpus Juris

➤ **Nedílnost/jednotnost:**

➤ všechny úkony, **provedené jeho členy, jsou činěny jménem celého úřadu**; dále v tom, že všechny úkony svěřené do pravomoci úřadu (zejména oprávnění vyšetřovat vymezené trestné činy) mohou být prováděny **kterýmkoli jeho členem. Nejde tedy o tzv. asistenční model (Francie).**

➤ **Vzájemná spolupráce**

- **Spolupráce s národními státními zástupci a policií**

1. Zelená kniha (COM (2001) 715 final ze dne 11.12.2001).

- EVŽ by odpovídal za „**vypátrání, trestní stíhání a postavení před soud všech pachatelů (a dalších účastníků) trestných činů proti finančním zájmům ES, vystupování před národními soudy v těchto věcech v souladu s příslušnou komunitární legislativou.**“
- Pravomoc by měla být vymezena v souladu s **principy proporcionality a subsidiarity** tak, aby byl schopen účinně vykonávat své poslání na území celé Evropské unie.
- Směřování k vytvoření „**jednotné (evropské) oblasti trestního stíhání a vyšetřování**“ ve smyslu čl. 299 smlouvy o ES.
- Evropský veřejný žalobce by v této oblasti:
 - **řídil a koordinoval** trestní stíhání;
 - **přímo prováděl** vyšetřování;
 - **dbal na dodržování soudních záruk** zákonnosti řízení;
 - **při zásazích do oblasti lidských práv a základních svobod** byl podroben rozhodovací a kontrolní pravomoci soudce svobod;
 - **podával obžalobu a zastupoval** ji výlučně před národními soudy.

1. Zelená kniha (COM (2001) 715 final ze dne 11.12.2001).

- Na území členských států by vykonávali působnost Úřadu **náměstci Evropského veřejného žalobce**. Jejich sídla by byla na teritoriu členského státu.
- **Nezávislost evropského veřejného žalobce:**
 - Žalobce by měl být jmenován z osob, „jejichž nezávislost je nad veškerou pochybnost zaručena a která má předpoklady být jmenována do nejvyšších justičních pozic v příslušném členském státě. Při výkonu své působnosti nesmí požadovat ani přijímat žádné příkazy.“ Žalobce byl v Knize dokonce výslovně označen za „**specializovaný justiční orgán**,“ což znamená, že jej navrhovatelé umístili blíže justiční než exekutivní sféře.

Návrh Evropské komise na zřízení EVŽ

- ◆ Brussel, 17.7.2013
- ◆ COM(2013) 532 final
- ◆ **COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS**
- ◆ **Better protection of the Union's financial interests:**
- ◆ **Setting up the European Public Prosecutor's Office and reforming Eurojust**

- ◆ Dne 8. června se členské státy, které se účastní posílené spolupráce za účelem zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce, dohodly na právním předpisu, o organizaci a působnosti tohoto EVŽ.
- ◆ EVŽ má vyšetřovat a stíhat podvody v rámci EU a jiné trestné činy poškozující finanční zájmy Unie. Podvody s unijními fondy - vždy při škodě nad 100.000 eur (2,7 milionu Kč), mezi 10.000 eur (270.000 Kč) a 100.000 eur může o šetření rozhodnout - a také složitými přeshraničními podvody na dani z přidané hodnoty se škodou přesahující 10 milionů eur (přibližně 270 milionů Kč).
- ◆ Centrální úřad Evropského veřejného žalobce bude mít sídlo v Lucemburku, který má evidovat, řídit a dohlížet na všechna trestní řízení vedená pověřenými žalobci, čímž zajistí jednotnou trestní politiku.
- ◆ V každém členském státu bude pověřený zástupce EVŽ který bude pověřen vedením trestního řízení v souladu s nařízením o zřízení EVŽ a právními předpisy příslušného členského státu.
- ◆ Na Radě pro spravedlnost a vnitro, která se konala dne 12. října 2017, ministři spravedlnosti zemí Evropské unie vyslovili finální souhlas se zřízením Úřadu evropského veřejné žalobce (EPPO). Ten bude fungovat jako jednotný orgán zřízený mimo stávající unijní orgány v členských státech, které se budou účastnit posílené spolupráce.
- ◆ Úřad bude spolupracovat s úřadem pro justiční spolupráci (Eurojust) a s Evropským úřadem pro boj proti podvodům (OLAF)
- ◆ Do iniciativy se zatím zapojilo více jak **20 členských států** včetně České republiky.
- ◆ Úřad evropského veřejného žalobce by měl začít **fungovat od podzimu r. 2020.**

Současný vývoj EVŽ

Nařízení rady 218/C 418 A/01 Úř. Věstníku ze dne 19.11. 2018 – vyhlášení výběrového řízení na EVŽ

Novela zákona o státním zastupitelství (zák. č. 283/1993 Sb., zakotvující součinnost s EVŽ – část 12., § 34b-34g zákona .

Děkuji za pozornost.